

BIULETYN

Centrum Badawczo-Edukacyjnego
Konserwacji Zabytków PWSZ w Nysie

www.centrumkonserwacji.pl

listopad 2018

nr 14

Szanowni Czytelnicy!

Realizacja projektu: "Zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego przez rewaloryzację obiektów zabytkowych i działania edukacyjno-informacyjne w województwie opolskim", to przede wszystkim prace mające na celu rewitalizację parku w Pokoju. Ale także spotkania i warsztaty organizowane wraz z partnerami projektu - relację z jednego z nich prezentujemy w niniejszym numerze.

Zachęcamy także do zapoznania się z wiadomościami dotyczącymi konserwacji zabytków w Polsce oraz odkryć, jakie temu towarzyszą.

Jak zawsze, polecamy nasze stałe rubryki: Słowniczek konserwatora i Konserwatorskie zdjęcie miesiąca.

Zapraszamy do lektury!

W numerze:

Z życia Centrum

Realizacja projektu 5.3.1 c.d.....str.1

Spotkanie „Pasja, kultura, dziedzictwo - przyszłość” str.2

Konserwacja zabytków w Polsce

Wiadomości zebrane na podstawie wybranych serwisów internetowych..... str.3

Słowniczek konserwatora.....str.4

Konserwatorskie zdjęcie miesiąca.....str.4

Z życia Centrum

Realizacja projektu 5.3.1 c.d.

W ramach projektu „Zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego poprzez rewaloryzację obiektów zabytkowych w Pokoju i działania edukacyjno – informacyjne w województwie opolskim” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014 – 2020, Oś priorytetowa V, Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego, Działanie 5.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego i kultury, Centrum Badawczo-Edukacyjne Konserwacji Zabytków PWSZ w Nysie realizuje szkolenia, w trakcie których uczestnicy przechodzą teoretyczny i praktyczny kurs z zakresu szeroko pojętej konserwacji i restauracji zabytków.

Na zajęciach praktycznych, prowadzonych pod okiem dyplomowanych konserwatorów zabytków oraz pracowników CBEKZ studenci przeprowadzają konserwację siedmiu z jedenastu rzeźb pochodzących z zabytkowego parku w Pokoju wg. ustalonego programu konserwatorskiego.

Jeden z etapów oczyszczania rzeźb

Zajęcia przy rzeźbach rozpoczęły się od usunięcia luźnych nawarstwień przy pomocy miękkich szczotek nylonowych, następnie obiekty zdezynfekowano przy pomocy środków biobójczych. Po tych zabiegach, rzeźby zostały oczyszczone fizykochemicznie, a następnie odsolone.

Kolejnym etapem prac jest uzupełnianie ubytków przy pomocy zaprawy mineralnej.

Proces uzupełniania ubytków

W kolejnych etapach obiekty zostaną scalone kolorystycznie i zahydrofobizowane po to, by mogły wrócić na swoje miejsce w parku w Pokoju.

Spotkanie „Pasja, kultura, dziedzictwo - przyszłość”

W dniu 16.10.2018, w PWSZ w Nysie, odbyły się warsztaty giniących zawodów oraz spotkanie informacyjno-edukacyjne „Pasja, kultura, dziedzictwo-przyszłość” zorganizowane w ramach projektu „Zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego poprzez rewaloryzację obiektów zabytkowych w Pokoju i działania edukacyjno-informacyjne w województwie opolskim”, realizowanego przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Nysie w partnerstwie z Gminą Pokój – liderem projektu, Gminnym Ośrodkiem Kultury, Sportu i Rekreacji w Pokoju, Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Opolu oraz Wojewódzkim Urzędem Pracy w Opolu.

W wydarzeniu wzięło udział około 230 uczniów ze szkół Powiatu Nyskiego.

Uczestnicy mieli okazję posłuchać barwnych opowieści pasjonatów, którzy zajmują się nietypowym rękodzielnictwem, czy też reprezentują rzadko wykonywane już profesje i zawody. Prelegenci zachęcali do realizacji swoich marzeń oraz do potraktowania ich jako dobrego pomysłu na biznes. Ich przykład pokazuje, że czasem warto zejść z utartych ścieżek i wyjść poza schematy. Nagrodą jest codzienna satysfakcja z tego co się robi i poczucie spełnienia w życiu.

W roli nauczycieli pasji wystąpili:

- Lukas Gogol (lat 16) - muzyk akordeon, zwycięzca 10 edycji „Mam talent”
- Karolina Janiak (lat 18) – fascynatka historii regionalnej, przewodnik zamkowy- Zamek Książęcy Niemodlin
- Katarzyna Dolak (lat 14) - projektantka lalek (typu kukielki) wykorzystywanych do przedstawień teatralnych
- Anieli Łabuś - artystyczna renowacja mebli,
- Katarzyna Grabowska - rękodzielnictwo szydełkowe

Po zakończeniu spotkania młodzież miała możliwość zwiedzania PWSZ w Nysie oraz Centrum Konserwacji Zabytków i pracowni specjalistycznych kierunku Architektura oraz tajemniczych piwnic, gdzie znajdują się prace plastyczne absolwentów PWSZ w Nysie kierunku konserwacja zabytków.

Ponadto mieli możliwość wzięcia udziału w przygotowanych przez pracowników CBEKZ PWSZ w Nysie oraz zaproszonych gości warsztatach tematycznych:

- pozłotniczych
- witrażowych
- ceramicznych
- laserowych
- rękodzieła artystycznego w wiklinie
- rękodzieła artystycznego decoupage

Zajęcia z ceramiki

Zainteresowani skorzystali też z historycznej wycieczki z przewodnikiem do pobliskiej fortecznej wieży ciśnień oraz pozostałości po fortyfikacjach nyskich.

Serdecznie dziękujemy wszystkim za przybycie i miło spędzony czas w PWSZ w Nysie. Mamy nadzieję, że spotkanie będzie inspiracją do realizacji własnych, nawet najdziwniejszych pasji, a przede wszystkim w znacznym stopniu przyczyni się do zachowania dziedzictwa kulturowego naszego regionu, co jest również celem realizowanego projektu.

Ciepła aura pozwoliła na przeprowadzenie warsztatów w plenerze

Informacje w tym dziale zostały opracowane na podstawie wybranych portali internetowych naukawpolsce.pap.pl,

Ochrona europejskiej architektury powojennej

źródło: <http://www.obiekty.architektsarp.pl>

W Warszawie rozpoczęły się badania stacji WKD Śródmieście, mające pomóc w ulepszeniu metod konserwacji powojennego europejskiego budownictwa. Uczestnicy

projektu chcą też promować wiedzę na temat tych konstrukcji, które określają, jako "perełki powojennego modernizmu".

Badania prowadzone są w ramach projektu badawczego InnovaConcrete, realizowanego w ramach programu Horyzont 2020 przez międzynarodowe konsorcjum, w skład którego wchodzi 29 instytucji z 11 krajów, w tym historycy sztuki z Uniwersytetu Łódzkiego. Wartość projektu wynosi 6,8 mln euro. Jego celem jest ulepszenie metod konserwacji samych budynków, jak również zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej powojennej - betonowej i żelbetowej - architektury europejskiej. Uczestnicy projektu będą badać wybrane konstrukcje oraz wypracowywać techniczne metody ich konserwacji, jak również analizować społeczną i ideologiczną rolę odgrywaną przez poszczególne obiekty.

Stacja WKD Śródmieście ma bardzo wyjątkowy, niespotykany kształt. Jeśli spojrzymy na możliwości techniczne - choćby sam fakt, wymodelowania takiej geometrii bez użycia technik komputerowych - to mamy tutaj świetny przykład geniuszu architektów i inżynierów, którzy to skonstruowali - twierdzą badacze.

Po pobraniu próbek badacze będą analizować stopień zniszczenia konstrukcji oraz potencjalnych zagrożeń - co ma pozwolić na opracowanie lepszych technologii ochrony i zabezpieczania przed zniszczeniem zarówno stacji WKD Śródmieście, jak i podobnych żelbetowych konstrukcji pozostałych stacji kolei średnicowej.

Odkrycie średniowiecznych kamienic

Pozostałości trzech średniowiecznych kamienic, z których dwie najstarsze pochodzą z XIV wieku, odkryli konserwatorzy podczas prac w Kolegium Zakonu Pijarów w Krakowie. Zachowały się fragmenty murów oraz gotyckie portale.

Pijarzy przybyli do Krakowa w połowie XVII wieku. Kościół wzniesiono w latach 20. XVIII w. według projektu znanego wówczas architekta Kacpra Bażanki. Obok świątyni były kamienice, z których korzystali zakonnicy. Z czasem zostały one przekształcone w jeden budynek klasztorny.

Jak się okazało, kolegium jest posadowione na trzech wcześniejszych kamienicach, z których najstarsza pochodzi z XIV wieku. Zostały one wykorzystane przez Pijarów, którzy otrzymali tę fundację od Lubomirskich, do wybudowania klasztoru. Kamienic nie zburzono całkowicie, wykorzystano fundamenty i ściany. W piwnicy zachowały się dwa gotyckie portale: kamienny i wykonany z cegieł, a na parterze i pierwszym piętrze pozostałości barokowych arkad.

Odkrycia są dokładnie inwentaryzowane: mierzone, fotografowane, przenoszone na plany poszczególnych kondygnacji budynków.

Kolegium funkcjonuje jako dom zakonny i siedziba prowincjała. Odsłanianie wszystkich odkrytych elementów jest niezasadne i kłóciłoby się z normalnym funkcjonowaniem tego budynku, który musi być użyteczny. Zostaną one zasłonięte w taki sposób, że będzie można do nich kiedyś wrócić.

W kościele oo. Pijarów realizowany jest projekt "Perła polskiego baroku - rewaloryzacja nowo odkrytych, unikatowych polichromii w krypcie kościoła Pijarów w Krakowie oraz remont konserwatorski klasztoru w celu zabezpieczenia i udostępnienia zabytkowych wnętrz na działalność kulturalną". Potrwa do jesieni 2019 r. i ma zapewnione trzyletnie finansowanie z funduszy, którymi dysponuje SKOZK. Prace są współfinansowane także z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach programu operacyjnego Funduszy Europejskich "Infrastruktura i Środowisko 2014-2020".

Konserwacja piramidy w Rapie

źródło: <http://www.zabytek.co/>

Zakończył się, trwający niemal 4 miesiące, remont i konserwacja zabytkowej piramidy w Rapie.

Piramida w Rapie jest uważana za jeden z najbardziej osobliwych zabytków na Mazurach. Wzniesiona pod koniec XVIII w. pełniła rolę kaplicy grobowej rodu von Fahrenheit. Prowadzone prace miały na celu ratowanie i przywrócenie pierwotnego wyglądu tej unikatowej budowli. Przez dekady piramida ulegała stopniowemu niszczeniu i jest w złym stanie technicznym.

Zabytkowa budowla, zwieńczona wysokim dachem w kształcie piramidy, powstała prawdopodobnie w latach 1792-1795 i początkowo służyła do przechowywania lodu. Od początku XIX w. stała się kaplicą grobową wschodniopruskiego rodu von Fahrenheit, który miał w pobliżu swoją siedzibę.

Prawdopodobnie od połowy grudnia obiekt będzie mógł zostać udostępniony zwiedzającym

Kolorymetria – dziedzina zajmująca się opisem i ilościowym ujęciem percepcji barwy przez człowieka. W konserwacji stosowana do oceny różnic między barwami sąsiednich obszarów w dziełach sztuki przed i po konserwacji i do monitorowania efektu utraty zabarwienia spowodowanymi warunkami środowiskowymi.

Dendrochronologia – metoda datowania oparta na analizie wzorów słoju wzrostu. Uważa się ją za najważniejszą technikę datowania drewnianych artefaktów.

Spektroskopia furierowska w podczerwieni – metoda badawcza pozwalająca na chemiczną identyfikację zarówno związków organicznych (media wiążące, werniksy, kleje itp.) jak i nieorganicznych (pigmenty, produkty korozji, sole itp.).

Reflektografia w podczerwieni – technika optyczna, która pozwala otrzymać obraz w podczerwieni (reflektogram) badanej powierzchni malowanej. Jest głównie wykorzystywana do badań obrazów na płótnie i drewnie. Pozwala wykryć cechy warstw leżących poniżej warstwy malarskiej, takich jak podmalowania, szkice, retusze itd.

Liniowy skaner laserowy – technika optyczna do pomiaru kształtu powierzchni, dzięki której można otrzymać mapę topograficzną badanych powierzchni, które mogą być złożone w wizualizację 3D. Ma to zastosowanie do rzeźb, obiektów archeologicznych i architektonicznych.

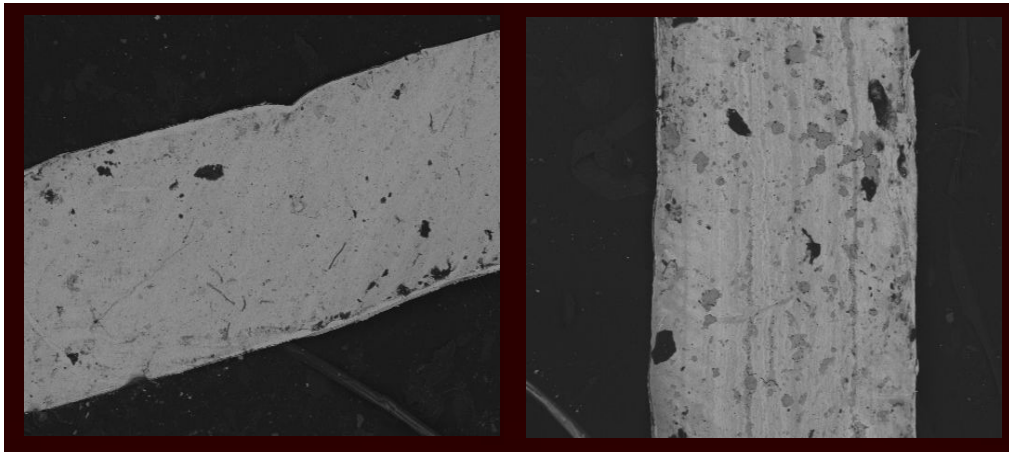
Analiza kultur mikrobiologicznych – podstawowa, powszechna technika diagnostyczna w laboratoriach mikrobiologicznych. Jej celem w dziedzinie zachowania i konserwacji obrazów jest zrozumienie, kiedy zmiana została spowodowana rozwojem mikrobiologicznym, jak również określeniem typu mikroorganizmów odpowiedzialnych za uszkodzenia obserwowane na obiekcie, a także dostarczenie informacji o ich fizjologii.

Datowanie radiowęglowe (^{14}C) – nuklearna metoda datowania wykorzystująca prawa zaniku radioaktywności w czasie. Metoda ta pozwala określić wiek materiałów, które były częścią żywego organizmu roślinnego lub zwierzęcego, czyli drewna, ubrań, nasion, papieru, papirusu, pergaminu, włosów, skóry, naturalnego wosku itd. Materiały nieorganiczne (produkty ziemi, kamienie, metale) nie mogą być datowane tą metodą.

Obrazowanie za pomocą fluorescencji wzbudzonej światłem UV – technika wykorzystująca fakt, iż pewne substancje, poddane promieniowaniu UV, absorbują a następnie emitują promieniowanie w obszarze widzialnym (jest to zjawisko fluorescencji). Szczególnie wartościowa metoda w badaniach zróżnicowanych materiałów, takich jak spoiwa malarskie oraz warstwy organiczne w obrazie. W pewnych przypadkach może być używana do identyfikacji pigmentów.

* opracowano na podstawie: *Współczesne metody badań obrazów sztalugowych*, D.Pinna, M. Galeotti, R. Mazzeo (red.), UMK, Toruń, 2012.

Konserwatorskie zdjęcie miesiąca

Dwa prezentowane zdjęcia to obrazy z elektronowego mikroskopu skaningowego, pracującego w trybie elektronów wstecznie rozproszonych – trybu używanego do obserwacji jednorodności chemicznej próbki.

Obiekty tu pokazane to metalowe oploty nici z ornatu z manipularzem datowanego na 1760-1765 rok (Francja).

Oplot widoczny na lewym zdjęciu, wykazuje niemal jednolitą strukturę, podczas gdy ten przedstawiony na prawym – ma strukturą typową dla stopów metali; jaśniejsze i ciemniejsze obszary reprezentują obszary złożone z pierwiastków o różnych masach atomowych.

Badania mikrochemiczne potwierdziły powyższą obserwację, wykazując że oplot ze zdjęcia lewego stanowi czyste srebro, natomiast ten z prawego jest stopem srebra ze złotem.